

teekeningen of kustopdoeningen. Zeekaarten (paskaarten, zooals men ze hier te lande noemde) kwamen in 't midden der 16de eeuw meer en meer in gebruik. In het Leeskaartboek van 1532 vinden we daarvan de eerste aanduiding; daar heet het nl.: Item dit is dye kaert van der zee, die duerck droech ende die kiel nat, ende is ghecorrigeert van de beste peloot van der zee ende is uuter paessekaerte ghecorrigeert, ende elc cust op sijn gheset. De beroemde Enkhuizer stuurman en zeevaartkundige Lucas Janszoon Waghenaer gaf in 1584 den eersten Nederlandschen zeeatlas uit, getiteld: Spieghel der Zeevaerdt (het tweede deel verscheen in 1585). In 1592 verscheen zijn „Thresoor der Zeevaerdt”, een goedkoopere atlas, handiger van formaat en met kaarten op kleinere schaal. Wat Waghenaer's zeeatlassen in 't laatst van de 16de eeuw waren, dat waren die van Blaeu in 't begin van de 17de eeuw: in 1608 verscheen zijn „Licht der Zeevaert”, in 1627 zijn „Zeespiegel” (3 dln.). Al deze zeeatlassen (uitgezonderd Waghenaer's Spieghel) zijn eene combinatie van zeeatlas en leeskaartboek: zij bevatten werkelijke zeekaarten, maar bij elke kaart behoort een hoofdstuk tekst, waarin de stof der leeskaartboeken in gewijzigden en uitgebreideren vorm wordt gegeven. Waghenaer's Spieghel (1584) was een zuivere zeeatlas, slechts met eene korte beschrijving op de voorzijde van elk kaartblad, die echter gewoonlijk geen zeilaanwijzingen bevat.

Omtrent de Maas lezen wij in den Spieghel (1584, tekst bij kaart 3): Eerst omme t'rechte diep vande Mase te treffen so sedt den Brielschen toorn Z.O. ten O. van u, ende seylt so tot dat de Haechse Toorn, twee mast lengde besnijde ¹⁾ de plompe toorn van Monster compt, ende aldaer leydt de uuterste tonne, ende de vierboet van Oostvoren comt aent Oosteynde vant Dorp; dit sijn de mercken vant zuydergat, by t'landt van den Briel inne loopende. Tgat over den Darij oft Botkil is nu goet ende daer legghen de tonnen, ende den Briel compt ontrent Z.Z.O. van u, men seylt op den hoeck aen die beneffens de schansse is, van ton tot tonne tot aent landt van den Briel toe, alwaer de Schepen legghen die uut willen seyleen, ende t'diep gaet aldaer op een Cabels lengte aent landt van den Briel heen totte oude Maes toe. Ende dan slaet men ouer duert Schoer, de mercken doert Schoer

1) Lees: besijden.